

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X KADENCJA**

Warszawa, dnia 6 października 2020 r.

Druk nr 227

**Pan
Tomasz GRODZKI
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Na podstawie art. 76 ust. 1 Regulaminu Senatu, my niżej podpisani senatorowie wnosimy o podjęcie postępowania w sprawie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej projektu ustawy

o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy.

Do reprezentowania nas w dalszych pracach nad tym projektem ustawy upoważniamy pana senatora Aleksandra Pocięja.

W załączeniu przekazujemy projekt ustawy wraz z uzasadnieniem.

(-) Barbara Borys-Damięcka	(-) Janusz Pęcherz
(-) Marcin Bosacki	(-) Aleksander Pocięj
(-) Jacek Bury	(-) Jadwiga Rotnicka
(-) Danuta Jazłowiecka	(-) Sławomir Rybicki
(-) Bogdan Klich	(-) Joanna Sekuła
(-) Beata Małecka-Libera	(-) Wadim Tyszkiewicz
(-) Ewa Matecka	

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy

Art. 1. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 523 i 568) w art. 215 dodaje się § 3 w brzmieniu:

„§ 3. Jeżeli tymczasowo aresztowany ma ustanowionego obrońcę, organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, z chwilą powzięcia informacji o ustanowieniu obrońcy przesyła niezwłocznie z urzędu do dyrektora aresztu śledczego, w którym przebywa tymczasowo aresztowany, zarządzenie o zgodzie na wielokrotne widzenie tego obrońcy z tymczasowo aresztowanym. Zdanie drugie art. 217 § 1 stosuje się odpowiednio. Z chwilą zawiadomienia organu, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, o ustaniu stosunku obrończego, organ z urzędu wydaje zarządzenie o uchyleniu zarządzenia o zgodzie na wielokrotne widzenie tego obrońcy z tymczasowo aresztowanym i przesyła je niezwłocznie do dyrektora aresztu śledczego, w którym przebywa tymczasowo aresztowany.”.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

1. Wstęp

Celem projektu ustawy jest zapewnienie osobie tymczasowo aresztowanej pełnej realizacji prawa do obrony, w tym zniesienie barier o charakterze techniczno-organizacyjnym, w aspekcie realizacji prawa do porozumiewania się z obrońcą podczas nieobecności innych osób. Potrzeba wydania projektowanej regulacji ma swe uzasadnienie także w zwolnieniu organu procesowego z dodatkowych czynności techniczno-organizacyjnych, które łączą się koniecznością każdorazowego rejestrowania i rozpoznania kolejnego wniosku o zezwolenie na kontakt obrońcy z osobą tymczasowo aresztowaną oraz fizycznego wydania stosownego zarządzenia, w tym jego doręczenia.

Prawo oskarżonego pozbawionego wolności do korzystania z pomocy obrońcy, w tym w płaszczyźnie swobodnych z nim kontaktów ma swoje umocowanie konstytucyjne w art. 42 ust. 2 Konstytucji RP (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lutego 2004 r., SK 39/02, OTK-A 2004/2, poz. 7). Prawo to stanowi nadto wyraz realizacji prawa osoby tymczasowo aresztowanej do bycia traktowanym w sposób humanitarny (zob. P. Tarwacki, Prawo dostępu zatrzymanego procesowo do uprawnionego prawnika jako gwarancja właściwego traktowania, PWP 2008/59, s. 21). Prawo tymczasowo aresztowanego do porozumiewania się z obrońcą jako element prawa do obrony wynika także z art. 48 ust. 2 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, z art. 6 ust. 3 lit. b i c Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, z art. 14 ust. 3 lit. b i d Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, jak również z treści 18 zasady Zbioru zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia - rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.

II. Obecny stan prawny i potrzeba zmian

W obecnie obowiązującym stanie prawnym zgodnie z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu. W myśl art. 73 § 1 Kodeksu

postępowania karnego (dalej k.p.k.) oskarżony tymczasowo aresztowany może porozumiewać się ze swym obrońcą podczas nieobecności innych osób oraz korespondencyjnie.

Realizacja prawa do obrony jako prawa podstawowego, w płaszczyźnie prawa tymczasowo aresztowanego do porozumiewania się ze swym obrońcą podczas nieobecności innych osób w aspekcie wykonawczym uregulowana jest w Kodeksie karnym wykonawczym (dalej k.k.w.), przede wszystkim w art. 215, a szczerkowo w art. 217.

Zgodnie z art. 215 § 1 k.k.w. tymczasowo aresztowany ma prawo do porozumiewania się z obrońcą, pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym oraz przedstawicielem niebędącym adwokatem ani radcą prawnym, który został zaaprobowany przez Przewodniczącego Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do reprezentowania skazanego przed tym Trybunałem, podczas nieobecności innych osób oraz korespondencyjnie. Jeżeli organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, zastrzeże przy widzeniu obecność swoją lub osoby upoważnionej - widzenie odbywa się w sposób wskazany przez ten organ. Stosownie zaś do art. 217 § 1 k.k.w. tymczasowo aresztowany może uzyskać widzenie po wydaniu zarządzenia o zgodzie na widzenie przez organ, do którego dyspozycji pozostaje. W wypadku, gdy tymczasowo aresztowany pozostaje do dyspozycji kilku organów, wymagana jest zgoda na widzenie każdego z nich, chyba że organy te zarządzają inaczej.

Przepis art. 215 § 1 k.k.w. gwarantuje osobie tymczasowo aresztowanej prawo do porozumiewania się z obrońcą podczas nieobecności innych osób (tzw. widzenie adwokackie). Niemniej jednak zgodnie z art. 217 § 1 k.k.w. w aspekcie techniczno-organizacyjnym realizacja tego prawa wymaga zmaterializowania się w postaci wydania przez organ, do dyspozycji którego tymczasowo aresztowany pozostaje, zarządzenia o wyrażeniu zgody na widzenie. Rozwiązanie to ogranicza w sposób nieuzasadniony realizację tego prawa, a ponadto odsuwa jego realizację w czasie, najczęściej z przyczyn techniczno-organizacyjnych. Pomimo, iż przepis art. 217 § 1 k.k.w. systemowo umiejscowiony jest w ramach ogólnej regulacji zasad udzielania widzeń z osobami tymczasowo aresztowanymi (dotyczących osób najbliższych, małoletnich duchownych), zaś postanowienie § 1 tego przepisu nie ma swego odpowiednika w art. 215 k.k.w., traktującym o prawie osoby tymczasowo aresztowanej do porozumiewania się z obrońcą, realizacja tego prawa następuje na zasadach wskazanych w art. 217 k.k.w. W praktyce odbywa się to w ten sposób, że po

zastosowaniu tymczasowego aresztowania lub po zgłoszeniu się obrońcy w toku postępowania, w ramach którego stosowany jest areszt tymczasowy, obrońca występuje do organu procesowego do dyspozycji, którego tymczasowo aresztowany pozostaje, z wnioskiem o zezwolenie na widzenie z tymczasowo aresztowanym. Następnie wniosek ten podlega rozpoznaniu przez organ do dyspozycji, którego tymczasowo aresztowany pozostaje. Na marginesie należy zauważyć, że zgodnie z art. 73 § 2 k.p.k. w postępowaniu przygotowawczym prokurator, udzielając zezwoleń na porozumiewanie się, może zastrzec w szczególnie uzasadnionych wypadkach, jeżeli wymaga tego dobro postępowania przygotowawczego, że będzie przy tym obecny sam lub osoba przez niego upoważniona. Zastrzeżenie to zgodnie z § 4 tego artykułu nie może być utrzymywane ani dokonane po upływie 14 dni od dnia tymczasowego aresztowania podejrzanego. Prokurator musi uwzględnić wniosek, może jedynie uczynić w nim wspomniane zastrzeżenie. W konsekwencji z powyższego wynika, że organ nie może nie uwzględnić wniosku, jednakże czas konieczny na podjęcie czynności techniczno-organizacyjnych związanych ze złożeniem, rejestracją, rozpoznaniem wniosku, a także fizycznym wydaniem zarządzenia i zgłoszeniem się z tym zarządzeniem do aresztu śledczego, ogranicza konstytucyjno-konwencyjne prawo tymczasowo aresztowanego do kontaktu z obrońcą podczas nieobecności innych osób. W rzeczywistości realizacja tego prawa doznaje także uszczerbku w sytuacji, w której dochodzi np. do zmian sygnatury akt sprawy, zmiany jednostki organizacyjnej prokuratury prowadzącej postępowanie, względnie zmiany jednostki penitencjarnej, w której wykonywane jest tymczasowe aresztowanie. Wskazać również należy na sytuacje, w których areszt śledczy, organ i obrońca mają siedziby w różnych miejscowościach. W opisanych sytuacjach wymagane jest uzyskanie przez obrońcę za każdym razem nowego zarządzenia o zezwoleniu na widzenie z osobą tymczasowo aresztowaną, albowiem administracja aresztów śledczych wymaga każdorazowo nowego zarządzenia. Zarządzenie to jest nadto ograniczone czasowo. Obecnie obowiązująca regulacja po pierwsze ogranicza realizację tego prawa, wymaga dodatkowych czynności techniczno-organizacyjnych po stronie obrońcy, ale przede wszystkim po stronie organu procesowego, które łączą się koniecznością każdorazowego rejestrowania i rozpoznania wniosku oraz fizycznego wydania stosownego zarządzenia, w tym jego doręczenia. Utrzymywanie dotychczasowego stanu prawnego w tym zakresie jest całkowicie bezcelowe i nieuzasadnione.

III. Omówienie projektowanej regulacji

Projektowana regulacja przewiduje, że jeżeli tymczasowo aresztowany ma ustanowionego obrońcę, organ, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje z chwilą powzięcia informacji o ustanowieniu obrońcy, przesyła niezwłocznie z urzędu do dyrektora aresztu śledczego, w którym przebywa tymczasowo aresztowany, zarządzenie o zgodzie na wielokrotne widzenie tego obrońcy z tymczasowo aresztowanym. Zdanie drugie art. 217 § 1 stosuje się odpowiednio. Z chwilą zawiadomienia organu, do którego dyspozycji tymczasowo aresztowany pozostaje, o ustaniu stosunku obrończego, organ z urzędu wydaje zarządzenie o uchyleniu zarządzenia o zgodzie na wielokrotne widzenie tego obrońcy z tymczasowo aresztowanym i przesyła je niezwłocznie do dyrektora aresztu śledczego, w którym przebywa tymczasowo aresztowany.

Różnica pomiędzy dotychczasowym stanem prawnym, a projektowanym stanem prawnym polega na tym, że nowoprojektowany stan prawny po pierwsze: w pełni pozwoli na realizację konstytucyjno-konwencyjnego prawa osoby tymczasowo aresztowanej do kontaktu z obrońcą, po drugie uprości czynności techniczno-organizacyjne organu procesowego, odciążając organ procesowy od wykonywania dodatkowych czynności organizacyjnych, po trzecie usprawni realizację kontaktu tymczasowo aresztowanego z jego obrońcą. Na marginesie należy wskazać, że zmiana stanu prawnego nie uniemożliwi w postępowaniu przygotowawczym realizacji przez prokuratora zastrzeżenia wskazanego w art. 72 § 3 k.p.k., albowiem będzie to mogło być uczynione w razie potrzeby przy wydaniu zarządzenia. Ponadto z uwagi na konieczność wydania przez organ procesowy zarządzenia zezwalającego na realizację kontaktu osoby tymczasowo aresztowanej z obrońcą, składanie kolejnych wniosków w tym przedmiocie i ich rozpoznawanie przy znanym z góry sposobie ich załatwienia, jawi się jako oczywiście bezcelowe. Ponieważ jak już wskazano organ procesowy do dyspozycji, którego tymczasowo aresztowany pozostaje jest zobligowany do umożliwienia tymczasowo aresztowanemu realizacji jego prawa do obrony, w tym do kontaktu z obrońcą, warunkowanie tego uprawnienia czynnością procesową o charakterze organizacyjno-deklaratoryjnym jest nieproporcjonalnym ograniczeniem tego prawa.

IV. Skutki projektu i oświadczenie o zgodności z prawem Unii Europejskiej

Projektowana zmiana niesie za sobą pozytywne skutki społeczne i prawne, albowiem uchyla istniejące ograniczenia prawa tymczasowo aresztowanego do kontaktu z obrońcą podczas nieobecności innych osób, jednocześnie realizując w pełni prawo do obrony w tym aspekcie. Stanowi wyraz realizacji prawa osoby tymczasowo aresztowanej do bycia traktowanym w sposób humanitarny. Nie pociąga za sobą skutków gospodarczych. Przyczynia się do oszczędności finansowych Skarbu Państwa, gdyż uchyla konieczność podejmowania dodatkowych jedynie technicznych czynności absorbujących czas organów procesowych i ich pracowników, jak też generujących koszty materiałów biurowych i kosztów doręczeń korespondencji urzędowej.

Projekt ustawy nie pociąga za sobą obciążenia budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projekt ustawy nie wymaga wydania aktów wykonawczych.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.